

PIOTR PIĘTA

ORCID ID: 0000-0003-3337-7712

Udział placówek oświatowych w budżetach obywatelskich

Participation of educational institutions in civic budgets

ABSTRAKT

Prezentowany artykuł dotyczy udziału placówek oświatowych w budżetach obywatelskich. Pierwotnie idea budżetu obywatelskiego miała służyć realizacji interesu nieformalnym grupom mieszkańców. W wielu miastach można jednak zaobserwować aktywność zorganizowanych podmiotów i instytucji, spośród których wyjątkowo aktywne wydają się placówki oświatowe. Główny problem badawczy, którego dotyczy tekst, to udział placówek oświatowych w budżetach obywatelskich i jego skutki. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie argumentów za i przeciw uczestnictwu placówek oświaty w budżetach obywatelskich. W niniejszym artykule główną metodą badawczą była analiza treści.

W pierwszej części artykułu omówiono aspekt legalności ich udziału w budżecie obywatelskim. W kolejnych częściach przedstawiono przypadki budżetu obywatelskiego Płocka i Łodzi.

Wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy sugerują, że nadmierny udział placówek oświatowych w budżetach obywatelskich może znacząco utrudnić udział innych grup w ramach tego przedsięwzięcia, a nawet powodować sytuacje niepożądane.

Słowa kluczowe: budżet obywatelski, budżet partycypacyjny, placówki oświatowe

WSTĘP

Budżet obywatelski jest obecny w polskim samorządzie już od blisko dekady. W tym czasie można było obserwować dynamiczną popularyzację tej instytucji oraz rozmaite zmiany w poszczególnych miastach [Ostachowski 2020: 164–166]. Tym samym budżety obywatelskie stały się inspiracją do wielu rozważań zarówno teoretycznych, jak i praktycznych. Badacze analizowali między innymi takie kwestie, jak

kryteria budżetów obywatelskich, a także ewentualne stworzenie przepisów prawnych o randze ustawowej, odnoszących się wyłącznie do organizowania budżetów obywatelskich [zob. Sześciło 2014; Bandarzewski 2013]. Jednocześnie mogliśmy dostrzec również pewne praktyki lub zachowania, zarówno ze strony decydentów, jak i mieszkańców, które wymagały refleksji oraz podjęcia działań naprawczych. Wspomnieć można tu chociażby o takich kwestiach, jak np. arbitralne decydowanie decydentów odnośnie do projektów przeznaczonych do realizacji, nieterminowe realizowanie zadań wybranych przez mieszkańców, wielokrotne głosowanie, gratyfikacja za udział w budżecie obywatelskim [Lewandowska 2013]. Problemy te występowały głównie w pierwszych latach organizowania budżetów obywatelskich, a niektóre udało się zmniejszyć lub zniwelować, np. przez uszczelnienie systemów do głosowania lub regularne ewaluacje tego przedsięwzięcia.

Wciąż istnieją pewne trudności, które w wielu miastach nie zostały rozwiązane, a nieprecyzyjne przepisy odnoszące się do budżetu obywatelskiego tylko pogłębiają te problemy. Jednym z nich jest udział w budżetach obywatelskich różnego rodzaju instytucji oraz podmiotów miejskich, spośród których zwykle najczęściej korzystają placówki oświatowe, takie jak, żłobki i przedszkola, szkoły podstawowe i średnie czy specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie praktycznego problemu, jakim jest udział placówek oświatowych w budżetach obywatelskich. W tekście opisano główne konsekwencje udziału wspomnianych podmiotów w budżetach obywatelskich oraz argumenty za i przeciw ich angażowaniu we wskazanym przedsięwzięciu. Przypadki miast do analizy zostały wybrane celowo, na podstawie wiedzy oraz doświadczeń zawodowych autora [Sześciło 2014; Bandarzewski 2013]. Ponadto wybrane przypadki to jedne z pierwszych miast w Polsce, które implementowały budżet obywatelski. Wobec czego można przypuszczać, że na ich przykładzie można dostrzec pewne zmiany i procesy, których nie zaobserwujemy w jednostkach samorządu terytorialnego, gdzie dopiero wprowadzono tę inicjatywę [Wiśniewska 2022]. W artykule uwzględniono budżety obywatelskie organizowane od 2019 roku, czyli od momentu wejścia w życie przepisów Ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych¹.

¹ Ustawa ta wprowadziła do tzw. ustaw ustrojowych samorządu terytorialnego przepisy odnoszące się do niektórych aspektów organizowania budżetów obywatelskich.

PRAWNE ASPEKTY UDZIAŁU PLACÓWEK OŚWIATOWYCH
W BUDŻETACH OBYWATELSKICH

Legalność udziału placówek oświatowych w lokalnych budżetach obywatelskich jest kwestią sporną. Niewątpliwie charakter zadań zgłaszanych do budżetów obywatelskich przez jednostki oświatowe wpisuje się w katalog zadań własnych gminy. Podmioty te zwykle składają projekty dotyczące remontów sal, wymiany poszczególnych elementów infrastruktury budowlanej, placów zabaw czy terenów zielonych. W praktyce jednym z głównych kryteriów przyjęcia zadania do budżetu obywatelskiego jest zgodność proponowanego projektu z zadaniami własnymi gminy. Katalog ten zawiera między innymi takie zadania, jak: edukacja publiczna, utrzymanie gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych [Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art. 7]. Wobec czego realizowanie projektów, które dotyczą placówek oświatowych, mieści się w katalogu zadań własnych gminy wskazanych w Ustawie o samorządzie gminnym.

Wątpliwości odnośnie do udziału placówek oświatowych powstają w przypadku analizy przepisów dotyczących podmiotów uprawnionych do udziału w konsultacjach społecznych. Art. 5a ust. 1 Ustawy o samorządzie gminnym wskazuje, że konsultacje w wypadkach przewidzianych ustawą lub innych spraw ważnych dla gminy przeprowadzane są z mieszkańcami gminy. Ustawa nie wymienia żadnych innych podmiotów uprawnionych do udziału w konsultacjach, których szczególną formą jest również budżet obywatelski. W szerszym kontekście kwestia ta została omówiona również w raporcie Najwyższej Izby Kontroli „Funkcjonowanie budżetów partycypacyjnych (obywatelskich)”. W publikacji wskazano, że udział podmiotów, takich jak np. organizacje pozarządowe, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, instytucje publiczne, organy kolegialne jednostek pomocniczych (np. rady osiedli/okręgu), jest niezgodny ze wskazanym powyżej artykułem. W raporcie pokontrolnym NIK stwierdzono, że zgłaszanie projektów do budżetów obywatelskich jest jednym z etapów konsultacji i mogą to robić tylko podmioty uprawnione. Ponadto w publikacji wskazano, że „sam fakt, że dany podmiot złożony jest z mieszkańców gminy lub przez nich reprezentowany nie stanowi wystarczającej przesłanki dla przyjęcia odmiennej interpretacji. Ściśle społeczny charakter konsultacji określony w art. 5a ww. ustawy, wyłącza bowiem taką możliwość” [Najwyższa Izba Kontroli 2019: 27]. Analizując prawne aspekty udziału placówek oświatowych w budżetach obywatelskich, warto również zwrócić uwagę na komplikacje, jakie w praktyce powoduje nieprecyzyjne pojęcie „mieszkańca”. Część samorządów, tworząc regulaminy budżetów obywatelskich, w pewnym sensie modyfikuje to pojęcie przez wprowadzenie cenzusu wieku. Takie interpretacje jednak uznano za sprzeczne z prawem, między innymi w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 13 czerwca 2006 roku, który stwierdził, że „niedopuszczalne jest doprecyzowanie postanowieniami uchwały rady gminy, kręgu osób uprawnionych do wzięcia udziału w konsultacjach” (Wyrok Wojewódzkiego

Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 13 czerwca 2006). Wobec czego należałoby przyjąć, że mieszkaniec to osoba zamieszkująca na stałe na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego [Szlachetko 2014]. W praktyce oznacza to, że w budżetach obywatelskich mogą składać projekty oraz głosować zarówno osoby dorosłe, jak również osoby małoletnie (młodzież szkolna, dzieci w wieku przedszkolnym, a także noworodki) [Misiejko 2020: 117].

Ostatnia przedstawiona uwaga ma niebagatelne znaczenie w kontekście udziału placówek oświatowych w budżetach obywatelskich. W praktyce bowiem projekty proponowane przez te podmioty są często bezkonkurencyjne w konfrontacji z pomysłami składanymi przez pojedynczych uczestników, czy nawet grupy mieszkańców. Placówki te mają chociażby nieporównywalnie większą bazę potencjalnych wyborców oraz możliwości promocji w porównaniu do zwykłego mieszkańca [Leśniewska-Napierała 2017: 116].

UDZIAŁ PLACÓWEK OŚWIATOWYCH W BUDŻECIE OBYWATELSKIM PŁOCKA

Miasto Płock organizuje budżet obywatelski od 2012 roku. Było to jedno z pierwszych miast w Polsce, w którym rozpoczęto organizowanie budżetu partycypacyjnego. Do tej pory przeprowadzono już dziesięć edycji tego przedsięwzięcia. Od momentu wprowadzenia do Ustawy o samorządzie gminnym przepisów częściowo regulujących budżet obywatelski, zorganizowano trzy edycje tego przedsięwzięcia w Płocku. W każdej z nich wśród projektów, które zostały wybrane do realizacji, wyjątkowo liczne były propozycje związane z placówkami oświatowymi. Szczególna pod tym względem była ostatnia zakończona edycja, w ramach której aż 11 na 15 projektów wybranych do realizacji dotyczyło szeroko rozumianych podmiotów związanych z oświatą (73% wszystkich wybranych propozycji). Wybrane projekty dotyczyły między innymi budowy boisk szkolnych, budowy nowoczesnej pracowni językowej czy placów zabaw i terenów zielonych wokół miejskich placówek przedszkolnych (*Znamy wyniki*, 2020). Łącznie w ostatnich trzech analizowanych edycjach budżetu obywatelskiego w Płocku na 49 wybranych projektów aż 28 dotyczyło lokalnych placówek oświatowych (57%).

Tabela 1. Udział projektów dotyczących placówek oświatowych wybranych do realizacji w ramach Budżetu Obywatelskiego Płocka w latach 2019–2021

BO na 2020	BO na 2021	BO na 2022	Razem
9 z 16 projektów (56%)	8 z 18 projektów (44%)	11 z 15 projektów (73%)	28 z 49 projektów (57%)

Źródło: <https://mojemiesto.plock.eu/index.php/projekty/edycja-viii/projekty-wybrane-do-realizacji>; <https://mojemiesto.plock.eu/index.php/projekty/edycja-ix/projekty-wybrane-do-realizacji>; <https://mojemiesto.plock.eu/index.php/edycja2021/123-znamy-wyniki-10-edycji-budzetu-obywatelskiego-plocka>

Analiza projektów wskazanych do realizacji w budżecie obywatelskim Płocka w ostatnich trzech latach pozwala również dostrzec, że jeśli uwzględnimy dodatkowo

pomysły proponowane przez inne instytucje oraz podmioty miejskie, to okaże się, że pomysły mieszkańców są wybierane sporadycznie. Jako przykład można podać edycję na 2020 roku, w której obok dziewięciu projektów związanych z placówkami oświatowymi, do realizacji wybrano również zadanie zakładające remont jednej z filii Książnicy Płockiej, a także zakup samochodu elektrycznego dla Straży Miejskiej. Natomiast w ramach budżetu obywatelskiego na 2021 rok zrealizowano zakup samochodu osobowo-dostawczego dla Płockiego Ośrodka Kultury i Sztuki (miejska placówka kulturalna) oraz doposażenie w sprzęt lokalnej jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej [*Projekty wybrane do realizacji 2020*].

Jednym z negatywnych efektów udziału placówek oświatowych w Budżecie Obywatelskim Płocka są niepożądane sytuacje i zachowania, które budzą wiele wątpliwości. W trakcie budżetu obywatelskiego w 2013 roku część szkół otrzymała zgodę na postawienie urn do głosowania na terenie swoich placówek [*Jaka to ma być demokracja...*, 2013]. Ponadto ujawniono, że w jednej z tych szkół dzieci, których rodzice dostarczyli wypełnione karty do głosowania, miały otrzymywać dodatnie punkty za zachowanie [Kębłowski 2014: 15]. Dotychczas w Płocku nie przeprowadzono ewaluacji budżetu obywatelskiego. Wobec czego nie przygotowano do tej pory żadnego raportu, który uwzględniałby opinię mieszkańców na temat organizowania tego przedsięwzięcia. Jednak na profilach społecznościowych miejskich instytucji można odnaleźć opinie oraz uwagi mieszkańców, dotyczące udziału placówek oświatowych w budżecie obywatelskim:

Widzę, że wygrał znów projekt SOSW (Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy) i to w cuglach. Ciekawe dlaczego? Może dlatego, że na głosowanie zwołane są całe klasy...

Budżet obywatelski, czyli służący ogółowi, a nie garstce obywateli... dla mnie to trochę dziwne i naciągane, wyręczanie instytucji, które powinny finansować projekty w przedszkolach, szkołach etc., kosztem projektów, z których faktycznie korzystałaby większość mieszkańców...

Utrzymanie szkół obowiązek miasta. Nowe komputery dla szkół, minibus, z których będą korzystały dzieci jednej ze szkół i to pewnie nie wszystkie to nie jest projekt ogólnodostępny dla każdego mieszkańca [Nowakowski 2021].

UDZIAŁ PLACÓWEK OŚWIATOWYCH W ŁÓDZKIM BUDŻECIE OBYWATELSKIM

Łódzki Budżet Obywatelski jest organizowany od 2013 roku. Od tego momentu mieszkańcy Łodzi mogli brać udział w budżecie partycypacyjnym już osiem razy. W każdej edycji różne podmioty regularnie składały po kilkaset projektów, spośród których ponad tysiąc wybrano do realizacji [*Pięć lat BO w Łodzi*, 2017]. Od momentu

wprowadzenia przepisów ustawowych dotyczących budżetu obywatelskiego w Łodzi zakończono dwie edycje. W obu z nich liczba propozycji związanych z placówkami oświatowymi była podobna. W budżecie obywatelskim 2018/2019 wskazano 55 „szkolnych” projektów z 235 (23%). Natomiast w edycji na lata 2019/2020 wybrano 73 tego rodzaju zadań, z 261 wybranych ogółem (27%). We wcześniejszych edycjach udział placówek oświatowych również był zauważalny [Nykiel 2019]. Jednak dyskusję na temat zasadności udziału tych podmiotów w budżecie obywatelskim rozpoczęto dopiero po edycji na lata 2019/2020. Wówczas okazało się, że koszt realizacji 73 „szkolnych” projektów wyniesie ponad 20 mln zł, co stanowiło prawie 40% całej puli pieniężnej [Karolak 2019]. Wybrane projekty dotyczyły między innymi takich zadań, jak remonty sal gimnastycznych, szatni oraz klas, modernizacji placów zabaw i ogrodów.

Tabela 2. Udział projektów dotyczących placówek oświatowych wybranych do realizacji w ramach Łódzkiego Budżetu Obywatelskiego w latach 2019–2020

BO 2018/2019	BO 2019/2020	Razem
55 z 235 projektów (23%)	73 z 261 projektów (27%)	126 z 496 projektów (25%)

Źródło: https://uml.lodz.pl/files/public/dla_mieszkanca/BudzetObywatelski/2019-2020/Raport_z_konsultacji_BO20192020.pdf; https://uml.lodz.pl/files/public/dla_mieszkanca/o-miescie/Tozsamosc_i_historia/raport.pdf

Analiza projektów wybranych do realizacji, podobnie jak w przypadku Płocka, pokazuje, że poza pomysłami związanymi z placówkami oświatowymi jest również wiele projektów związanych z innymi instytucjami lub podmiotami miejskimi. Były to np. przychodnie, oddziały ochotniczej straży pożarnej czy biblioteki miejskie. Tylko w edycji na lata 2019/2020 ponad 30 filii biblioteki miejskiej, spośród 79 istniejących, zgłosiło projekt, który został wybrany do realizacji.

Kwestia udziału placówek oświatowych w Łódzkim Budżecie Obywatelskim została wówczas omówiona w mediach lokalnych [Budżet Obywatelski Łodzi 2019/2020, 2020]. Choć kwestia silnego *lobbingu* placówek publicznych, szczególnie szkół, przedszkoli, bibliotek i miejskich domów kultury, które służą zamkniętym grupom społecznym, była już sygnalizowana w formie wyników badań naukowych [Rzeńca, Sobol 2018: 213–214]. Ponadto Urząd Miasta zorganizował ankietę ewaluacyjną dla mieszkańców miasta, w ramach której mogli wyrazić opinie na temat funkcjonowania budżetu obywatelskiego [*W tegorocznej edycji...*, 2020]. Liczne komentarze oraz uwagi odnosiły się do kwestii udziału placówek oświatowych oraz innych podmiotów w tym przedsięwzięciu:

Dopóki nie zostanie zablokowana możliwość składania wniosków przez przychodnie i szkoły, żłobki, przedszkola nie mam zamiaru brać udziału w BO. Od pierwszej edycji cierpliwie składam wnioski, poświęcam na to mnóstwo czasu, nikt mi za to nie płaci. Tymczasem moje wnioski nie są w stanie wygrać z poparciem jakie uzyskuje szkoła od rodziców. Szkoły, przychodnie i inne placówki miejskie i tak są finan-

sowane z budżetu miasta. A działania, które proponują mieszkańcy typu festyn, fontanna, czy nasadzenia najczęściej giną w gąszczu zadań danych komórek i nigdy nie są realizowane...

Nie powinno się przyjmować wniosków do BU od placówek edukacyjnych i medycznych oraz innych jednostek należących do miasta i w ten sposób uzupełniać ich braków budżetowych. Od kilku lat na większości osiedli wygrywiają właśnie takie projekty, co wypacza idee budżetu obywatelskiego i rozwoju społeczności lokalnych...

Przed wszystkim uważam, że Łódzki Budżet Obywatelski przestał być obywatelski. Projekty zgłaszane przez mieszkańców nie mają szans w starciu z projektami złożonymi przez instytucje publiczne (biblioteki, szkoły, itd.). Dyrektorzy mają możliwości zebrania wielu podpisów poprzez zaangażowanie uczniów. Byłem świadkiem sytuacji, w której uczeń liceum zbierał podpisy pod wnioskiem złożonym przez szkołę. Powiedział mi, że kiedy zbierze wiele podpisów jego klasa będzie miała w nagrodę dzień wolny od zajęć.

Powinien być wymagany minimalny wiek głosującego np. minimum 16 lat. Jednostki samorządowe jak szkoły, przychodnie itd. nie powinny mieć prawa do uczestniczenia jako beneficjent w BO. Wymóg poparcia przez minimum 50 osób nie ma sensu [Ankieta ewaluacyjna 2019].

Reakcją władz samorządowych w tej sprawie była aktualizacja regulaminu Łódzkiego Budżetu Obywatelskiego. Kluczową zmianą był powrót do podziału projektów na dwie grupy: osiedlowe i ogólnomiejskie. Po tych zmianach wszystkie projekty związane z placówkami oświatowymi miały być przypisywane do puli ogólnomiejskiej. Miało to zniwelować zjawisko wypierania małych osiedlowych projektów przez tzw. „szkolne” [Bujalski 2020]. W kolejnej edycji budżetu obywatelskiego w Łodzi (2020/2021) zmiany te spowodowały, że jedynie kilkanaście z ponad dwustu projektów, które były związane z placówkami oświatowymi, zostało wybranych do realizacji [Raport z konsultacji społecznych Łódzkiego Budżetu Obywatelskiego 2021].

ZAKOŃCZENIE

Aktywność placówek oświatowych w budżetach obywatelskich budzi wątpliwości i inspiruje do zastanowienia się nad kwestią zasadności ich udziału w tym przedsięwzięciu. Z jednej strony nie sposób odrzucić argument, iż przy zachowaniu pewnego cenzusu wieku, instytucja ta może stanowić swego rodzaju lekcję obywatelskich postaw wśród młodzieży szkolnej. Ma to niebagatelne znaczenie, jeśli weźmiemy pod uwagę fakt, że najmłodsze roczniki stanowią grupę najrzadziej głosującą [Cześnik 2009: 17]. Ponadto choć udział placówek oświatowych jest kontrowersyjny, to jednak umożliwia artykulację oraz ewentualną realizację interesów społeczności szkolnych. Dzięki budżetom obywatelskim poprawia się dostępność oraz zapełniane są pewne luki, niedostrzegalne przez decydentów, skupionych bardziej na problemach „globalnych” [Burchard-Dziubińska 2016: 2014]. Z drugiej strony praktyka pokazuje, że argumentów przeciwko udziałowi placówek oświatowych w budżetach obywatelskich jest więcej. Brak cenzusu wieku powoduje, że potencjalna lekcja demokracji i odpowiedzialności obywatelskiej może przerodzić się w sytuację patologiczną, jaką jest np. gratyfikacja za udział dziecka w głosowaniu.

Z kolei projekty „szkolne”, choć realizują interes pewnej grupy, to *de facto* mają charakter ekskluzywny i wykluczają członków społeczności lokalnej, którzy nie mają z daną placówką żadnych związków.

Mieszkańcy podobnie jak w przytoczonych w artykule ankietach wskazują często, że nie mają szans zebrać odpowiedniej liczby wyborców, by móc konkurować z placówkami szkolnymi i podmiotami miejskimi. Faktem jest, że w praktyce każde wybory polegają na zorganizowaniu i zmobilizowaniu jak największej liczby osób gotowych poprzeć daną osobę lub projekt. Nie sposób jednak nie dostrzec, że na starcie placówki oświatowe dysponują nieporównywalnie większymi możliwościami promocji swoich pomysłów i jednocześnie grupą potencjalnych wyborców, jaką stanowią uczniowie i rodzice, a także personel szkolny. W skrajnych przypadkach budżetów obywatelskich, w których projekty związane z placówkami oświatowymi są wybierane nader często, przy przeprowadzeniu badań w tym zakresie mogłoby się okazać, że jest to czynnik zniechęcający społeczność lokalną do udziału w ramach instytucji budżetu partycypacyjnego.

Część z opisanych negatywnych efektów udziału placówek oświatowych w budżetach obywatelskich niewątpliwie wynika z nieprecyzyjnych i uproszczonych zapisów ustawowych, które wymuszają między innymi znoszenie cenzusu wieku dla mieszkańców. Jednostki samorządu terytorialnego zobligowane są do stosowania przepisów ustawy i niewiele mogą zrobić, by ograniczyć negatywne praktyki. Wydaje się, że rozwiązaniem tej sytuacji mogłoby być wprowadzenie przepisów, które wykluczałyby możliwość udziału w budżetach obywatelskich różnego rodzaju instytucji oraz podmiotów miejskich. Innym rozwiązaniem, mniej radykalnym w skutkach, jest promowanie małych szkolnych budżetów obywatelskich, organizowanych na terenie pojedynczych placówek. Dobrym przykładem tego rodzaju działań może być np. Projekt „Działamy”, organizowany w ramach projektu „Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy”, celem którego jest wzrost partycypacji obywatelskiej i społecznej oraz zwiększenie zaangażowania osób młodych w sprawy publiczne w wielkopolskich samorządach [Edycje projektu „Działamy” 2021].

BIBLIOGRAFIA

- Andrzej Nowakowski Prezydent Miasta Płocka – Post z 28 września 2021 r., <https://www.facebook.com/Andrzej.Nowakowski.Prezydent.Miasta.Plocka> (dostęp: 29.09.2021).
- Ankieta ewaluacyjna LBO (pyt. Nr 3 i 4), https://uml.lodz.pl/files/public/dla_mieszkanca/BudzetObywatelski/2019-2020/Pytanie_nr_3.pdf; https://uml.lodz.pl/files/public/dla_mieszkanca/BudzetObywatelski/2019-2020/Pytanie_nr_4.pdf (dostęp: 22.09.2021).
- Bandarzewski, K. 2013. *Ekspertyza dotycząca aktualnych podstaw prawnych i zmian niezbędnych dla rozwoju budżetów partycypacyjnych na poziomie lokalnym*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa.
- Budżet Obywatelski Łodzi 2019/2020. *Zobacz wyniki [LISTA OSIEDLA]*, <https://lodz.naszemiasto.pl/budzet-obywatelski-lodzi-20192020-zobacz-wyniki-lista/ar/c1-7393546> (dostęp: 22.09.2021).

- Budżet Obywatelski Płocka – post z 29 września 2021 r., <https://pl-pl.facebook.com/budzetobywatelskiplocka/photos/a.505071379568323/6194384550636949/?type=3&theater> (dostęp: 30.09.2021).
- Bujalski, Sz. 2020. *Budżet obywatelski w Łodzi z dużymi zmianami. Szkoły i przychodnie z osiedlami już nie wygrają*, <https://lodz.wyborcza.pl/lodz/7,35136,25713213,budzet-obywatelski-w-lodzi-z-duzymi-zmianami-szkoly-i-przychodnie.html> (dostęp: 24.09.2021).
- Burchard-Dziubińska, M. 2016. *Budżet obywatelski jako narzędzie realizacji rozwoju zrównoważonego na poziomie lokalnym – przykład Łodzi*, „Studia i Prace WNEiZ US”, nr 46, t. 1, s. 214. DOI:10.18276/sip.2016.46/1-18.
- Cześniak, M. 2009. *Partycypacja wyborcza Polaków*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2009.
- Dybiec, A., Blinkiewicz, K. 2013. *Jaka to ma być demokracja... Kontrowersje wokół budżetu*, <https://plock.wyborcza.pl/plock/7,35681,14872952,jaka-to-ma-byc-demokracja-kontrowersje-wokol-budzetu.html> (dostęp: 24.09.2021).
- Edycje projektu „Działamy”, 2021, <https://www.konsultacje.metropoliapoznan.pl/sbo/pagesView,20,0-projekcie,PL> (dostęp: 29.09.2021).
- Karolak, K. 2019. *Potrzeba zmian w budżecie obywatelskim? Ponad 40% funduszy dla szkół*, <https://lodz.tvp.pl/44988565/potrzeba-zmian-w-budzecie-obywatelskim-ponad-40-proc-funduszy-dla-szkol> (dostęp: 26.09.2021).
- Kęłowski, W. 2014. *Budżet partycypacyjny. Ewaluacja*, Instytut Spraw Obywatelskich, Warszawa.
- Leśniewska-Napierała, K. 2017. *Budżet partycypacyjny jako narzędzie finansowania inwestycji w Łodzi*, „Studia Miejskie”, nr 25, s. 116. DOI: <https://doi.org/10.25167/sm2017.025.06>.
- Lewandowska, A. 2013. *Budżet Obywatelski. Głosowanie do powtórki? Niewykluczone!*, <https://plock.wyborcza.pl/plock/7,35681,14887949,budzet-obywatelski-glosowanie-do-powtorki-niewykluczone.html#ixzz2nScqyR4> (dostęp: 22.09.2021 r.).
- Misiejko, A. 2020. *Budżet obywatelski w praktyce samorządów. Dobre praktyki w samorządzie terytorialnym*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Najwyższa Izba Kontroli, 2019, *Informacja o wynikach kontroli, Funkcjonowanie budżetów partycypacyjnych (obywatelskich)*, Gdańsk.
- Nykiel, K. 2019. *Łódzki Budżet Obywatelski – od wzoru do patologii*, <https://kosmografie.wordpress.com/2019/10/26/lodzki-budzet-obywatelski-od-wzoru-do-patologii/> (dostęp: 22.09.2021).
- Ostachowski, P. 2020. *Funkcjonowanie i wyzwania władz lokalnych związane z budżetowaniem partycypacyjnym w Polsce na przykładzie największych miast*, „Rocznik Administracji Publicznej”, nr 6, s. 164–166. DOI 10.4467/24497800RAP.20.009.12903.
- Pięć lat BO w Łodzi, 2017, <https://uml.lodz.pl/budzet-obywatelski/edycje-minione/5-lat-bo-w-lodzi/> (dostęp: 22.09.2021).
- Projekty wybrane do realizacji, 2020, <https://mojemiasto.plock.eu/index.php/projekty/edycja-viii/projekty-wybrane-do-realizacji> (dostęp: 24.09.2021).
- Raport z konsultacji społecznych Łódzkiego Budżetu Obywatelskiego 2020/2021, 2021, https://uml.lodz.pl/files/public/dla_mieszkanca/o-miescie/Tozsamosc_i_historia/raport.pdf (dostęp: 22.09.2021).
- Rzeńca, A., Sobol, A. 2018. *Budżet obywatelski jako instrument kształtowania przestrzeni miasta – przykład Łodzi i Katowic*, „Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk”, nr 272, s. 213–214.
- Szlachetko, J. H. 2014. *Mieszkaniec to nie obywatel – o zakresie podmiotowym tzw. konsultacji społecznych*, <https://www.prawo.pl/samorzad/mieszkaniec-to-nie-obywatel-o-zakresie-podmiotowym-tzw-konsultacji-spoecznych,93119.html> (dostęp: 22.09.2021).
- Sześciło, D. 2014. *Koncepcje ustawowego uregulowania budżetów obywatelskich (partycypacyjnych)*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372, 1834).
- Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 130, 1349).

- Wiśniewska, M. 2022. *Budżet obywatelski w polskich miastach – doświadczenia w województwie łódzkim*, „Studia Miejskie”, nr 29, s. 95–96. DOI:10.25167/sm2018.029.06.
- W tegorocznej edycji łodzianie wybrali 261 projektów do realizacji na 36 łódzkich osiedlach*, <https://uml.lodz.pl/budzet-obywatelski/edycje-minione/20192020/wyniki-i-realizacja-projektow/> (dostęp: 26.09.2021).
- Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 13 czerwca 2006 roku, II SA/Op 213/06, LEX nr 475242.
- Znamy wyniki 10. edycji Budżetu Obywatelskiego Płocka*, <https://mojemiasto.plock.eu/index.php/edycja2021/123-znamy-wyniki-10-edycji-budzetu-obywatelskiego-plocka> (dostęp: 29.09.2021).

PARTICIPATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN CIVIC BUDGETS

Abstract: Presented paper concerns the participation of education institutions in civic budgets. According to the primary idea, civic budget should realize the interest of nonformal groups of residents. However, we can observe significant activities of formal groups and institutions – especially educational ones. The first part of the paper concerns legal aspects of participation of educational institutions in civic budgets. In the following parts, the author presents case studies of Łódź and Płock. In those cities, the activities of educational institutions in civic budgets are especially noticeable. The main purpose of the article is to present the pros and cons of activities of educational institutions in civic budgets. The main research method used in the article was content analysis.

The results of the analysis showed that participation of education institutions in participatory budgeting may cause undesirable situations. Moreover, their involvement may hinder the participation of other groups.

Keywords: civic budget, participatory budgeting, educational institutions

BIOGRAM

Piotr Pięta, doktor nauk społecznych w zakresie nauk o polityce i administracji, podinspektor w Referacie Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi i Wolontariatu Urzędu Miasta Płocka. Naukowo związany z Wyższą Szkołą Bankową w Warszawie. Zainteresowania badawcze związane z takimi zagadnieniami, jak: samorząd lokalny i polityka lokalna, budżet partycypacyjny, budżet obywatelski, samorząd terytorialny, lokalne społeczeństwo obywatelskie. Kontakt e-mail: piotrek_gd22@wp.pl.